

УДК: 005.52-027.236:664.144.013

МАРТИНОВСЬКИЙ В.С., канд. екон. наук, доцент, ПНАТЕНКО В.О., студ.

Одеська національна академія харчових технологій

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано сучасний стан ринку кондитерської продукції, розглянуто основні аспекти оцінки ефективності виробництва на підприємствах кондитерської промисловості України, визначено основні шляхи зростання ефективності господарювання на підприємствах даної галузі.

Ключові слова: ефективність виробництва, ресурси, інвестиції, ринок.

The article analyzes the current state confectionary market, the main aspects of evaluation of the business confectionery industry in Ukraine are considered, the basic ways to increase efficiency at the enterprises of this industry are defined.

Keywords: efficiency of production, resources, investment, market.

Вступ. Питання підвищення ефективності виробництва завжди займали важливе місце серед актуальних проблем економічної теорії і практики. На сучасному етапі розвитку суспільства забезпечення стабільної роботи по випуску конкурентоздатної продукції є одним з найважливіших чинників зростання економічної ефективності підприємств кондитерської промисловості України.

Економічна криза і політична нестабільність в Україні заподіяли негативний вплив на всі сектори економіки, що призвело до падіння темпів економічного розвитку країни, погіршення соціальної і екологічної ситуації в країні. Сьогодні велика кількість підприємств різних галузей економіки призупинили або скоротили свою діяльність і знаходяться на межі виживання.

Кондитерська галузь не є винятком. Незважаючи на те, що вона є однією з найперспективніших галузей, держава не приділяє потрібної уваги її розвитку. Більш того, намагається за рахунок кондитерської галузі покращити справи в цукровій галузі, яка опинилася зараз в дуже скрутному становищі. Ця, а також кілька інших проблем перешкоджають подальшому розвитку кондитерської промисловості, ставлячи під загрозу її функціонування навіть на рівні самофінансування. Тому особливо актуальним на сучасному етапі розвитку України є якнайшвидше зростання ефективності діяльності підприємств кондитерської галузі.

Загальні питання оцінки економічної ефективності виробництва відображені в роботах Баканова М.М., Бороненкової С.А., Бромвіч М., Грузінова В.П., Дмитрієвої О.В., Друрі К., Емельянової А.А., Ефімової О.В., Каплана Р., Костіна А.А., Кузнецова Б.Т., Неймана Е.В., Нортон Д., Парінова Д.В., Піменової Е.М., Шеремета А.Д., Щиборца К.В. та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є оцінка підходів визначення економічної ефективності господарювання, аналіз сучасного стану кондитерської промисловості України, а також розробка пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підприємств кондитерської промисловості.

Результати. За останні роки з'явилося безліч різних підходів до оцінки ефективності, значно збі-

льшилася кількість оцінювальних показників і використовуються різні методики їх розрахунку.

Узагальнюючи основні тенденції в оцінці економічної ефективності діяльності окремих суб'єктів господарювання можна відзначити той факт, що категорія «ефективність» має розглядатися як з позицій економічності (оптимальності вжитку ресурсів), так і результативності (міри досягнення поставлених цілей) із урахуванням дії зовнішнього середовища на даний суб'єкт господарювання.

Враховуючи вимоги сучасного ділового середовища, з метою всебічної оцінки ефективності діяльності мають комплексно використовуватись як фінансові, так і нефінансові показники, а сам суб'єкт господарювання має розглядатися як відкрита система, адже, показники, що характеризують як зовнішнє, так і внутрішнє середовище підприємства, взаємопов'язані.

Механізм формування оцінювальних показників має враховувати основні положення таких сучасних концепцій в області оцінки ефективності, як збалансована система показників ефективності (Balanced Scorecard) і концепції управління на основі вартості.

Тим не менш, на побудову системи оцінки ефективності господарювання конкретного підприємства значною мірою впливають галузеві чинники: особливості продукції, концентрація ринку, вхідні бар'єри, обставини експортно-імпортного характеру, державне регулювання ціноутворення, інвестиційна привабливість галузі та ін.

Український ринок кондитерських виробів є одним з найрозвиненіших у вітчизняній харчовій промисловості. Він характеризується широким номенклатурним рядом товарів, які традиційно об'єднують в три групи: борошняні кондитерські вироби (солодке печиво, вафлі, пряники, рулети, кекси та ін.); шоколадні вироби, що містять какао (шоколад, шоколадні цукерки та ін.); цукристі вироби без какао (карамель, мармелад, желе, зефір та ін.).

Сьогодні кондитерська промисловість України - це 28 великих спеціалізованих підприємств, а також маса малих цехів. Сукупна потужність цих фабрик складає приблизно 625 тис. тонн за рік. Крім цього солодке печиво виробляють і хлібозаводи,

окремі види кондитерської продукції випускають заводи продовольчих товарів.

Слід зазначити, що кондитерська галузь є однією з найбільш потенційно ефективних серед усіх харчових. Це зумовлено, насамперед, особливостями продукції, що виготовляється, а саме, великий та постійно оновлюваний асортимент, відсутність державного регулювання ціноутворення, що визначає відносно великий рівень рентабельності продукції, значний

термін придатності продукції, що робить географічний національний ринок майже необмеженим. Також слід відмітити значний експортний потенціал галузі. Тим не менш, економічна криза та її наслідки призвели до певного зниження ефективності діяльності галузі, що відобразилося в скороченні попиту на продукцію та зниженні ділової активності підприємств (рис. 1)

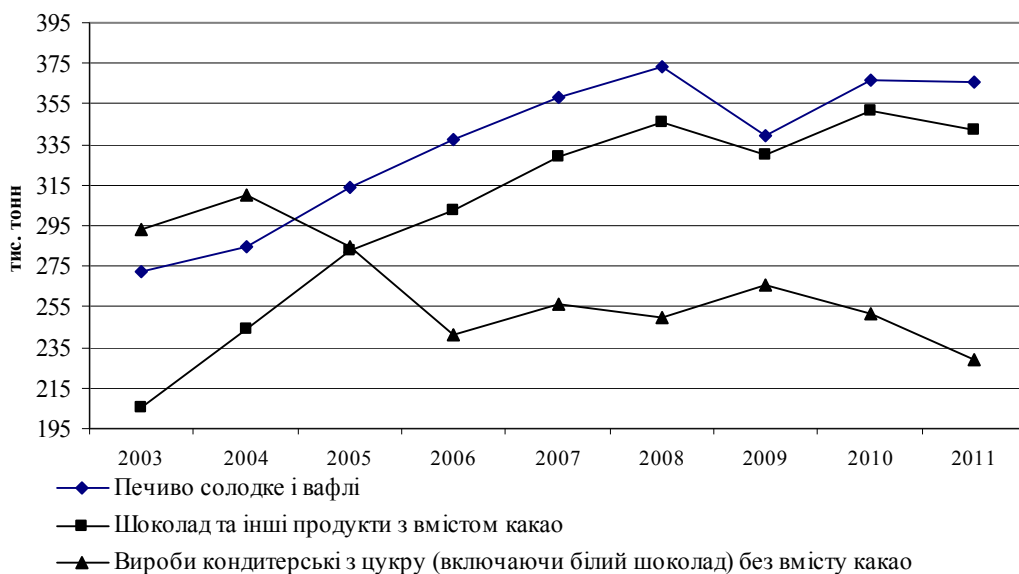

Рис. 1. Динаміка виробництва кондитерської продукції в Україні в 2003-2011 роках

Таким чином, кризовий період практично не відбився на виробництві цукристих кондитерських виробів. Не дивлячись на зниження споживчого попиту, українці не змінили в цілому свої смаки. Як купували шоколадні і борошняні кондитерські вироби, так і продовжують купувати, зменшивши кількість споживаної продукції. Так, порівняно з кризовим 2008 роком, в 2011 році загальний випуск кондитерської продукції зменшився з 969 тис. тонн до 936,2 тис. тонн, тобто на 32,8 тис. тонн, або 3,4%. Відбулося це, головним чином, внаслідок зменшення за цей період виробництва виробів кондитерських з цукру без какао на 21,3 тис. тонн, або 8,5%, що в свою чергу

пов'язано, насамперед, зі значним зростанням цін на цукор в 2009-2010 рр. Значною мірою впливає на ефективність виробництва кондитерської продукції велика питома вага в структурі споживаних матеріальних ресурсів імпортованої сировини. Так, все менше піддається прогнозам аналітиків шоколад. Виною тому світові коливання цін на сировину — какаобоби. Проте абсолютно точно можна чекати подальшого подорожчання в новому році.

Структура виробництва продукції кондитерської галузі в 2010-2011 роках представлена на рисунку 2.

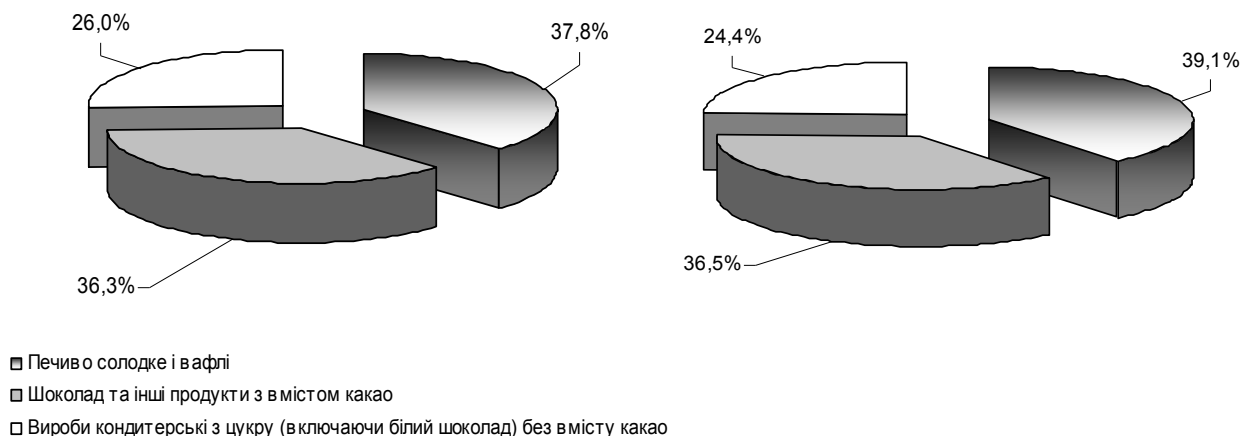

Рис. 2. Структура виробництва продукції кондитерської галузі в 2010-2011 рр.

За даними міжнародної дослідницької групи TNS, середній східноєвропейський рівень щорічного вжитку шоколаду на душу населення - 4-5 кг, тоді як в Західній Європі і США - 5-6 кг на рік, але і це не межа. Наприклад, середньостатистичний житель Швейцарії споживає більше 13 кг шоколадної продукції на рік. Даний факт свідчить про можливе значне зростання обсягів реалізації продукції галузі в найближчі роки в сегменті шоколадних виробів. З іншої сторони виробництво шоколадних виробів потребує імпортової сировини (какао-боби), що свідчить про наявність значних зовнішніх ризиків, а саме валютних ризиків, а також ризиків країни.

Також значний вплив на ефективності функціонування галузі робить рівень інвестиційної привабливості підприємств галузі та рівень залучення інвестицій, адже продукція галузі є високотехнологічною та постійно оновлюється, що вимагає відповідної технічної бази, своєчасного її оновлення, що в свою чергу неможливо без залучення значних коштів. Розраховувати на вітчизняного інвестора з огляду вкрай дорогих кредитних ресурсів при невизначеності зовнішнього середовища та загального браку вільних коштів в державі кондитерам не доводиться. Що стосується іноземних компаній, то вони почали освоювати український ринок кондитерських виробів ще в 90-х роках, купуючи місцеві працюючі компанії (Kraft Foods, Nestle), і на сьогодні зайняли свої ніші на ринку. Доля компаній, що належать стратегічним іноземним інвесторам, складає 7-8 % в структурі національного виробництва кондитерських виробів. Але криза внесла свої корективи, і сьогодні у іноземців немає особливого бажання інвестувати в українських виробників кондитерської продукції (впливають, перш за все, ризики країни). Проте, на думку більшості експертів, зарубіжні компанії можуть знов зацікавитися українськими кондитерськими активами, але лише тоді, коли всім стане зрозуміло, що криза закінчилася. Тоді мова піде про компанії, які будуть володіти значними ринками збуту (дистрибуцією) і кваліфікованими кадрами. Таким чином, західні інвестори будуть готові вкладати, перш за все, в підприємства з істотною часткою ринку, прозорою структурою власності, оптимізованими фінансовими потоками, ефек-

тивною системою корпоративного управління. Крім того, ближче до кінця кризи, за умови політичної стабілізації в Україні найбільш ефективні виробники зможуть розраховувати і на певні портфельні інвестиції західних інвестиційних фондів.

Значний вплив на ефективність господарювання підприємств справляє та обставина, що виробництво кондитерської продукції є матеріаломістким, що в свою чергу свідчить про значну чутливість підприємств галузі до стану та динаміки ринків сировини, а саме ринку цукру та какао-бобів. Як зазначалося вище, зростання цін на цукор в 2009-2010 рр. та значні валютні ризики при імпорті какао-бобів однозначно негативно вплинули на ефективність діяльності підприємств кондитерської промисловості, що, в свою чергу, вимагає від держави певних заходів, спрямованих на мінімізацію валютних ризиків та стабілізацію ринку цукру, який є вкрай зарегульованим, що негативно позначається на всіх його учасниках та стейкхолдерах.

Висновки. Таким чином, можна резюмувати, що ринок кондитерських виробів знаходиться все ближчим до насичення: 5-10 вітчизняних компаній і виробництв від транснаціональних продуцентів майже повністю витіснили як західний, так і російський імпорт, а разом і продукцію більшості невеликих підприємств. Ці компанії виводять на ринок все нові продукти, не забуваючи підвищувати ціну, що пояснюється прагненням покупця до якіснішого і дорожчого продукту. По заявам виробників, їх продукція корисна і потрібна споживачеві, хоча тестування часто розкривають проблеми з якістю навіть у солідних виробників.

Адекватна оцінка ефективності господарювання має ґрунтуватись на системному підході та принципі синергії, а саме врахуванні необхідності комплексного використання виробничих факторів, обраної стратегії розвитку та обставин зовнішнього середовища.

Кондитерська промисловість України має значний інвестиційний потенціал, реалізація якого дозволить значно підвищити ефективність господарювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Соколенко С. И. Современные мировые рынки и Украина / С. И. Соколенко - К. : 1995. - 186 с.
2. Економіка підприємства : Підручник // За ред. С. Ф. Покропівного. – Вид. 2, перероб та доп. - К. : КНЕУ, 2007. - 528 с.
3. Богуцький О. Ефективне використання праці - основа підвищення продуктивних сил суспільства / О. Богуцький // Україна : аспекти праці. - 2008. - №3.
4. Королюк Л. Сладкий привкус / Л. Королюк // Інвест газета, 30 листопада 2009.
5. www.ukrkonditer.kiev.ua
6. www.ukrstat.gov.ua
7. www.biscuit.com.ua
8. www.kraftfoods.com.ua

